

Hoofdstuk 2

Oud en nieuw verbond

In de inleiding gebruikt is de termen 'oud verbond' en 'nieuw verbond'. Voor een goed begrip van de inhoud van dit boekje is het belangrijk om deze termen goed te definiëren. Dat is iets wat ik in dit hoofdstuk ga doen.

Het oude verbond

Naamgeving

In de Bijbel wordt ons een heel scala van verbonden voorgehouden. Daar zijn de verbonden met Noach, Abraham en David. En daarnaast wordt er dus ook gesproken van een oud verbond en een nieuw verbond. De inhoud van elk van deze verbonden is interessant in zichzelf en ze hebben ook wel betrekking op het oude en het nieuwe verbond, maar op de relatie daartussen ga ik hier niet verder in.¹

Er zijn ook twee verbonden die met een volk gesloten zijn. Dat volk is Israël. God ging een hele bijzondere relatie met dit volk aan. Hij sloot op de berg Sinaï, net nadat Hij het volk uit de slavernij van Egypte verlost een verbond. Aan dit verbond, deze relatie tot God, dankt Israël zijn bestaansrecht. Het feit dat God een doel heeft Israël, maakt dit volk tot zo'n uniek volk, zowel in de geschiedenis als in het heden en de toekomst.

God sloot op Sinaï een verbond met Israël. Dat verbond kreeg toen nog niet de benaming 'oud verbond'. Dat gebeurde pas toen er sprake was van een nieuw verbond. We kunnen ook spreken van het eerste verbond en het tweede verbond (Heb. 8:7; 9:1).

'Want indien dat eerste onberispelijk geweest zou zijn, zo zou er voor het tweede geen plaats gezocht zijn geweest.' (Heb. 8:8)

'Zo had dan wel ook het eerste rechten van de dienst, en het wereldlijk heiligdom.' (Heb. 9:1).

Het oude verbond zou verdwijnen met de komst van het nieuwe.

'Als Hij zegt: Een nieuw [verbond], zo heeft Hij het eerste oud gemaakt; dat nu oud gemaakt is en verouderd, is nabij de verdwijning. (Heb. 9:13).

Het oude verbond

Sluiting ervan

De aankondiging van de sluiting van het verbond tussen God en Israël, lezen we in Exodus 19.

'En Mozes klom op tot God. En de HEERE riep tot hem van de berg, zeggende: Aldus zult gij tot het huis van Jakob spreken, en aan de kinderen van Israël verkondigen: Gijlieden hebt gezien wat Ik aan de Egyptenaren gedaan heb; hoe Ik u pop vleugelen van de arenden gedragen heb, en u tot Mij gebracht heb. Nu dan, indien gij naarstig aan Mijn stem zult gehoorzamen, en Mijn verbond houden, zo zult gij Mijn eigendom zijn uit alle volken, want de ganse aarde is Mijn en gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk, en een heilig volk zijn.' (Ex. 19:3-6).

Hoe het verbond daadwerkelijk wordt gesloten lezen we in de hoofdstukken 20 tot en met 24. We kunnen dat grofweg verdelen in drie stukken.

Ten eerste de bekendmaking van de woorden, de wetten, geboden, rechten en inzettingen door God aan Mozes.

¹ Voor een vollediger studie aangaande de verbonden, zie mijn boek 'Verbonden in de Bijbel'.

Ten tweede de reactie van het volk op deze bekendmaking:

'Al deze woorden die de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen' (Ex. 24:3).

'En hij nam het boek van het verbond, en hij las het voor de oren van het volk; en zij zeiden: Al wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en gehoorzamen.' (Ex. 24:7).

Ten derde de bekrachtiging van het verbond door bloed, dat wil zeggen door de dood van een offer van dieren. Dat is de betekenis van Hebrëen 9:17, 'want een verbond² is vast in de doden' en vers 18, 'waarom ook het eerste [verbond] niet zonder bloed is ingewijd'. Daarom lezen we nadat God zijn woorden heeft bekend gemaakt en het volk daarop heeft gereageerd:

'Toen nam Mozes dat bloed, en spregde het op het volk; en hij zei: Ziet, dit is het bloed van het verbond, hetwelk de HEERE met ulieden gemaakt heeft over al die woorden.' (Ex. 24:8).

Het oude verbond

Doel

Zoals we in Hebrëen 9:1 hoorde erbij dit verbond een dienst (aan God) en een heiligdom. Het heiligdom is de tabernakel en de bijbehorende priesterdienst is de godsdienst waar dit vers over spreekt. De tabernakel heeft God bekend gemaakt als een plaats waar Hij wil wonen in het midden van Zijn volk. Hier hebben we meteen het doel van de verbondssluitingen met Israël. God wil wonen in het midden van Zijn volk. Overigens is 'Gods woonplaats' het belangrijkste en meest overweldigende thema van de Bijbel. Gods grote doel met de schepping van hemel en aarde is dat Hij voor Zichzelf een woonplaats creëert. Als we maar een glimp te pakken krijgen van dat machtige thema, zijn we veel minder geneigd om almaar bezig te zijn met dat egoïstische doel van 'naar de hemel gaan' na ons sterven, maar gaan we onze plaats in Gods handelen zien, hoe Hij bij óns kan wonen, in plaats van andersom.

In Exodus 19 zagen we al dat Israël tot Gods eigendom zou zijn en een priesterlijk koninkrijk (of een koninkrijk van priesters) en een heilig volk. Dat God daartoe in het midden van Zijn volk zou komen wonen wordt ons bekend gemaakt na de verbondssluiting, als Mozes de opdracht krijgt om de tabernakel met al zijn toebehoren te maken.

'En zij zullen Mij een heiligdom maken, dat Ik in het midden van hen zal wonen.' (Ex. 25:8).

'En Ik zal de tent van de samenkomst heiligen, en het altaar; Ik zal ook Aäron en Zijn zonen heiligen, opdat zij mij het priesterambt bedienen. En Ik zal in het midden van de kinderen van Israël wonen, en Ik zal hun tot een God zijn. En zij zullen weten, dat Ik de HEERE hun God ben, Die hen uit Egypteland uitgevoerd heb, opdat Ik in het midden van hen wonen zou; Ik ben de HEERE, hun God.' (Ex. 29:44-46).

Het doel van dit verbond laat zich dus samenvatten in de volgende punten:

1. Israël is Gods volk
2. De HEERE is de God van Israël; er is dus een wederzijds eigendom
3. De HEERE gaat wonen in het midden van Zijn volk.
4. Israël is een koninkrijk van priesters. Dit houdt een taak in, een middelaarsambt onder de overige volken.

² Veel vertalingen hebben hier 'testament', maar de context laat duidelijk zien dat het hier om het verbond gaat.

Het oude verbond

Werken

Bij het oude verbond horen de werken van de wet. Niet voor niets geeft de Heere Jezus Zelf dit antwoord aan hen die Hem komen vragen wat zij moeten doen om het eeuwige leven te beërven. Zij moeten de wet houden. Maar niet op een slaafse of 'letterlijke' wijze, maar uit geloof en met een besneden hart.

Een voorbeeld hiervan is de geschiedenis die bekend staat onder 'de rijke jongeling'. Toen de Heere hem confronteerde met de wet en in het bijzonder met de geboden van de tweede tafel, kon hij ongetwijfeld naar waarheid zeggen: 'al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af; wat ontbreekt mij noch?' Maar toen de Heere hem het tiende gebod met al zijn implicaties voorhield ging hij verdrietig en beschaamd bij de Heere weg (Mat. 19:16-22).

Een ander voorbeeld vind je in Lukas 10. Toen een wetgeleerde de Heere kwam verzoeken met een uitdagende vraag, mocht hij daar zelf het antwoord op geven. Dat is namelijk de inhoud van de wet:

'Gij zult de Heere, uw God, liefhebben, uit geheel uw hart, en uit geheel uw ziel, en uit geheel uw kracht, en uit geheel uw verstand; en uw naaste als uzelf' (Luk. 10:27; zie ook Deut. 6:5).

De gehele mens is hierbij betrokken. Met alles wat in hem is. Dat zei dus deze wetgeleerde zelf. Wat was het antwoord dat hij kreeg?

'Doe dat, en gij zult leven.' (Luk. 10:11).

Het voldoen aan de werken van de wet was niet alleen iets uitwendigs maar het was een inwendige gebeurtenis. De 'besnijdenis van het hart' was niet iets wat door Paulus is uitgevonden. (Rom. 2:25-29). Het was ook al onder het oude verbond bekend.

'Besnijdt dan de voorhuid van uw hart, en verhardt uw nek niet meer.' (Deut. 10:16).

'En de HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om de HEERE, uw God, lief te hebben, met uw gehele hart en met uw gehele ziel, opdat gij leeft.' (Deut. 30:6).

'Besnijdt u voor de HEERE en doet weg de voorhuiden van uw harten,...' (Jer. 4:4).

Het is ook niet voor niets dat Paulus wanneer hij handelt over de gerechtigheid uit de werken van de wet en de gerechtigheid uit het geloof juist Deuteronomium 30:12-13 bespreekt. (Rom. 10:6-8). Om de wet te volbrengen is er iets meer en iets anders nodig dan een uiterlijke gehoorzaamheid aan zeshonderd en dertien geboden, verboden en voorschriften.

Het oude verbond

Een huwelijk

Belangrijk om te noemen is nog dat het oude verbond een huwelijksverbond tussen de Heere, de God van Israël is met het volk. Dat huwelijk werd ook al uitgedrukt in elkanders wederzijdse eigendom. Israël is Gods volk en de Heere is Israëls God.³

³ Voor dit wederzijdse eigendom in het huwelijk, zie 1 Korinthe 7:3, 4. 'De man zal aan de vrouw de schuldige goedwilligheid betalen; en desgelijks ook de vrouw aan de man. De vrouw heeft de macht niet over haar eigen lichaam, maar de man; en desgelijks ook de man heeft de macht niet over zijn eigen lichaam, maar de vrouw.'

Het nieuwe verbond

Naamgeving

Dat de Heere een nieuw verbond met Israël zou gaan sluiten stond al geprofeteerd onder het oude verbond. Waarschijnlijk de bekendste profetie hierover staat in de profeet Jeremia.

'Ziet, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken. Niet naar het verbond, dat Ik met hun vaders gemaakt heb, ten dage als Ik hun hand aangreep, om hen uit Egypteland uit te voeren, welk Mijn verbond zij vernietigd hebben, hoewel Ik hen getrouwd had, spreekt de HEERE.' (Jer. 31:31, 32).

De Heere spreekt hier dus over een nieuw verbond. Deze naam krijgt, zoals we eerder hebben gezien ook de benaming 'tweede verbond'.

Het nieuwe verbond

Sluiting ervan

Het nieuwe verbond wordt gesloten met een volk, en wel met hetzelfde volk als waarmee het oude verbond is gesloten. Dat volk wordt niet opeens een ander volk. Het gaat hier nog steeds over de twaalf stammen die uit Jakob zijn voortgekomen, het zaad van Abraham. Iets anders kunnen we er echt niet van maken. Het verbond wordt niet gesloten met een ander volk of met een andere groep mensen, ook niet met Israël en Juda en daarnaast ook nog een paar andere volken. Nee, de tekst is hierin heel duidelijk. Het gaat over het etnische volk Israël. Niet alleen de tekst van Jeremia belijdt dit, maar ook alle andere teksten die over het nieuwe verbond gaan.

Het eerste verbond werd door bloed bekrachtigd. Dat is de wijze waarop de verbonden rechtsgeldigheid kregen. Dat is de betekenis van de tekst in Hebreeën die we eerder zagen: 'want een verbond is vast in de doden'. Ook het nieuwe verbond is bekrachtigd door bloed en wel door het bloed van de Zoon van God Zelf. Dat is de essentie van wat er gebeurde bij het laatste avondmaal van de Heere met Zijn discipelen in de nacht van het verraad door Judas. Men heeft het hier dikwijls over 'de instelling van het heilig avondmaal', terwijl we er een veel betere samenvatting van is te geven: de bekrachtiging van het nieuwe verbond.

'En als zij aten, nam Jezus het brood, en gezegend hebbende, brak Hij het, en gaf het aan de discipelen, en zei: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam. En Hij nam de drinkbeker, en gedankt hebbende, gaf hun die, zeggende: Drinkt allen daaruit. Want dat is Mijn bloed, het bloed van het nieuwe verbond, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving van de zonden. En Ik zeg u, dat Ik van nu aan niet zal drinken van de vrucht van de wijnstok tot op die dag, wanneer Ik met u die nieuw zal drinken in het Koninkrijk van Mijn Vader.' (Mat. 26:26-29).

Dit is de bekrachtiging van het nieuwe verbond in een teken. De daadwerkelijke bekrachtiging vond plaats op Golgotha, waar Hij Zelf de geest gaf en waar Zijn bloed werd gestort.

Het nieuwe verbond

Het doel

Over het doel waarom de Heere een nieuw verbond sloot met Zijn volk Israël kunnen we kort zijn. Dat is namelijk exact hetzelfde als het doel als waarmee Hij het oude verbond sloot. Het nieuwe verbond vervangt dus het oude en het doel blijft exact hetzelfde. Ik zal de punten nog een keer herhalen:

1. Israël is Gods volk
2. De HEERE is de God van Israël; er is dus een wederzijds eigendom
3. De HEERE gaat wonen in het midden van Zijn volk.
4. Israël is een koninkrijk van priesters. Dit houdt een taak in, een middelaarsambt onder de overige volken.

'Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en Ik zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn. (Jer. 31:33).

Dat zijn de punten één en twee., het wederzijdse eigendom.

'En Ik zal een verbond van vrede met hen maken, het zal een eeuwig verbond met hen zijn; en Ik zal ze inzetten en zal ze vermenigvuldigen, en Ik zal Mijn heiligdom in het midden van hen zetten tot in eeuwigheid. En Mijn tabernakel zal bij hen zijn, en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.' (Gen. 37:36, 27).

Hier hebben we tevens punt drie. Het heiligdom, de tabernakel, is immers een plaats waar God woont.

Voor punt vier zie bijvoorbeeld Jesaja 61.

'Doch gij zult priesters des HEEREN heten, men zal u dienaren van onze God noemen.' (Jes. 61:6).

Hierin zien we Israël als middelaarsvolk onder de volken.

Het nieuwe verbond

Werken

Ik denk dat het een misvatting is als men zegt dat er onder het nieuwe verbond geen werken van de wet meer zouden zijn. Bij de profetie van het nieuwe verbond in Jeremia 31 zagen we dat God Zijn wet in hun binnenste zou geven en die in hun hart zou schrijven. Het grote verschil is dat de wet dan volbracht is en dat Israël een nieuwe geest krijgt waardoor het wandelt in een nieuwe gehoorzaamheid. Een dood volk, wat onmogelijk, de werken van de wet kón volbrengen, wordt een levend volk, omdat het is levend gemaakt met een nieuwe geest en daardoor van harte kán leven naar Gods wil. Maar nu loop ik enigszins op de feiten vooruit.

Het nieuwe verbond

Huwelijk

Dat het huwelijk ook een beeld is van het nieuwe verbond tussen God en Israël kunnen we vrij eenvoudig afleiden uit de profeet Hosea. Deze hele profeet is feitelijk gebaseerd op het beeld van een huwelijk.

'En Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid; ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht, en in goedertierenheid en in barmhartigheden. En Ik zal u Mij ondertrouwen in geloof; en gij zult de HEERE kennen.' (Hos. 2:18, 19).

Het oude en nieuw verbond

Het verschil

Zo op het oog is er weinig verschil tussen het oude en het nieuwe verbond. Eén groot verschil hebben we al gezien en feitelijk ligt daarmee het hele verschil tussen de twee verbonden met Israël bloot. Het verschil zit hem in het bloed. Het oude verbond werd bekrachtigd door het bloed van dieren. Het nieuwe door het bloed van de Zoon van God Zelf.

Bij het sluiten van het oude verbond zei het volk: 'wij zullen het doen'. Bij het sluiten van het nieuwe verbond zei de Heere: 'Het is volbracht'. 'Omdat Hij het gedaan heeft.' (Ps. 22:32).

Het oude verbond stelde voorwaarden aan het volk. Het verbond kon dus verbroken worden indien Israël zich niet hield aan de voorwaarden. Dat is ook gebeurd. In het nieuwe verbond neemt de Heere alle voorwaarden op Zich. Dat verbond kán dus nooit verbroken worden!

Om deze redenen wordt het oude verbond wel 'voorwaardelijk' en het nieuwe verbond 'onvoorwaardelijke' genoemd.

Als we Adam en Israël met elkaar gaan vergelijken is het belangrijk als je de overeenkomsten en verschillen goed scherp hebt. Ook belangrijk is dat je blijft onthouden dat beide verbonden alleen met het volk Israël zijn gesloten. Nergens in de Bijbel lees je iets anders. Waarom het zo belangrijk is, heb je misschien al begrepen uit figuur 1 uit hoofdstuk 1. Daarom laat ik het hier nog een keer zien.

Figuur 1

Adam en Christus zijn twee **mensen**. De eerste mens en de tweede Mens (1 Kor. 15:47). Paulus legt er niet voor niets zoveel nadruk op. Het oude en het nieuwe verbond gaat over een **volk**. Israël onder het oude verbond leert ons heel veel over Adam en zijn overtreding. Israël onder het nieuwe verbond vertelt ons heel veel over Christus en Zijn gerechtigheid. Dát is het wat we in dit boek willen onderzoeken en daarom heb ik zoveel tijd besteed aan het verschil tussen het oude en het nieuwe verbond.